

Evenwichtigheid Wtp-transitie: de praktijk aan de bestuurstaafel

In het artikel 'Evenwichtigheid Wtp-transitie: geen wiskundige formule, wel een onmisbare rol voor de actuaaris' in het magazine van april 2024 hebben wij het begrip 'evenwichtige transitie' vanuit een juridische perspectief geduid en toegelicht. Hieruit blijkt dat de actuaaris op verschillende manieren en momenten van toegevoegde waarde kan zijn bij de beoordeling van de evenwichtigheid van de transitie. Dat betreft niet alleen het uitvoeren van de noodzakelijke berekeningen, maar met name het duiden van de uitkomsten. Een proactieve rol van de actuaaris is daarbij cruciaal. In dit vervolgartikel gaan we in op de wijze waarop het bestuur in de praktijk vorm kan geven aan een evenwichtige transitie. Specifiek voor de Wtp-transitie is dat het bestuur moet beoordelen of de effecten van de voorgenomen wijzigingen als geheel niet tot onevenwichtig nadeel leiden (artikel 150I PW). Dit zijn open normen waar het bestuur invulling aan moet geven. Inmiddels heeft DNB een stappenplan gepubliceerd om besturen te ondersteunen.

In dit artikel staan we nader stil bij de rollen die de actuaaris hierin op zich kan nemen. Dit is mede gebaseerd op onze praktijkervaringen met diverse pensioenfondsen waarbij wij betrokken zijn.

Drs. R. van Wijk – van der Schoot (links) is Pensioen Consultant; drs. F. Janse (midden) is Senior Pensioen Consultant en drs. R. Scheenstra AAG is Team Manager van het Strategie en Expertise Team en tevens Senior Pensioen Consultant.

Alle drie zijn werkzaam binnen het Strategie en Expertise Team bij Montae & Partners.

VERTREKpunt – OPDRACHT VAN SOCIALE PARTNERS EN HET RAAMWERK EVENWICHTIGE TRANSITIE

Het transitieplan dat sociale partners hebben opgesteld is het vertrekpunt voor het bestuur. In het transitieplan hebben sociale partners de doelstellingen en kaders vastgelegd waarmee volgens hen een evenwichtige transitie vormgegeven kan worden. Het bestuur moet allereerst beoordelen of het transitieplan voldoende duidelijkheid biedt en indien dit niet het geval is alsnog duidelijkheid te vragen bij de sociale partners.

Het pensioenfonds vertaalt de opdracht van sociale partners vervolgens in een eigen raamwerk voor de evenwichtige transitie. Bij elke kwalitatieve doelstelling hoort in beginsel een maatstaf en een bandbreedte. Naast de wettelijke verplichte maatstaven (verwacht pensioen en netto profijt) kan het pensioenfonds aanvullende kwantitatieve maatstaven hanteren. De actuaaris heeft een adviserende rol bij de vertaling van de doelstellingen in kwantitatieve maatstaven en het vaststellen van bandbreedtes passend bij het belang dat het pensioenfonds hecht aan de doelstelling.

Daarbij is de uitdaging om de juiste maatstaf voor elke doelstelling te bepalen. De toegevoegde waarde van de solidariteitsreserve kan bijvoorbeeld inzichtelijk gemaakt worden door te kijken naar de effectiviteit om dalingen van uitkeringen te voorkomen en de verdeling van bijdragen en ontvangsten over verschillende leeftijden en groepen. Om het bestuur van een goed advies te kunnen voorzien zijn diverse berekeningen van de actuaaris noodzakelijk.

HET BESTUUR MOET GRIP HEBBEN OP DE BEREKENINGEN

UITWERKING – TRANSITIE-EFFECTEN EN ONDERBOUWING EVENWICHTIGHEID

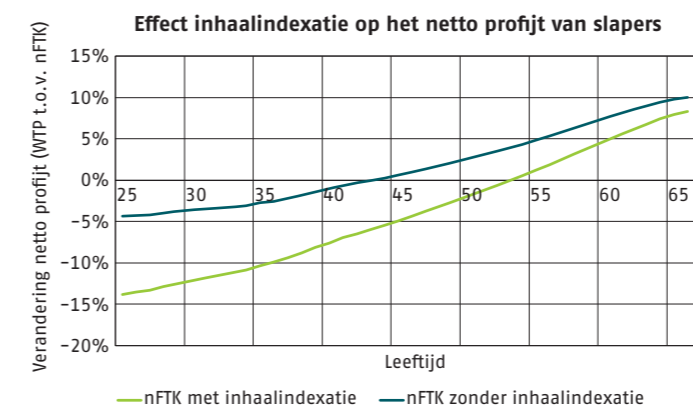
De volgende stap is dat het bestuur inzicht moet hebben in de transitie-effecten. Hier speelt de actuaaris uiteraard een belangrijke rol. Om verantwoordelijkheid te kunnen nemen voor de evenwichtigheidsbeoordeling moet het bestuur grip hebben op de berekeningen. Dit gaat verder dan het beoordelen van de uitkomsten. De betrouwbaarheid van de berekeningen en het gehanteerde model moeten vastgesteld worden en daarnaast moeten de transitie-effecten verklaard kunnen worden. De rol van de actuaaris omvat daarbij niet alleen het uitvoeren van de berekeningen, maar ook het aanleveren van de informatie om de betrouwbaarheid van de berekeningen en het

gehanteerde model vast te stellen en het geven van een toelichting op de transitie-effecten. Het bestuur vertrouwt daarbij grotendeels op de expertise van de actuaaris.

Om de betrouwbaarheid van de berekeningen vast te kunnen stellen heeft DNB een Good practice plausibiliteitscontrole opgesteld. De daarin beschreven validatie van het model en de uitwerking van de plausibiliteitscontroles zijn onderdeel van de vragen die het bestuur aan de actuaaris zal stellen. Daarnaast zal de actuaaris vanuit een adviserende rol ook gevraagd worden om opvallende resultaten in de transitie-effecten te verklaren.

VOORKOMEN DAT HET BESTUUR BESLUITEN NEEMT OP BASIS VAN ONJUISTE OF VERKEERD GEÏNTERPRETEERDE INFORMATIE

Om het bestuur goed inzicht te geven in de transitie-effecten moet duidelijk zijn waardoor deze worden veroorzaakt en hoe gevoelig deze zijn voor gemaakte aannames. Bijvoorbeeld de verklaring dat de delta netto profijt uitkomsten voor jonge slapers negatief zijn, omdat er geen sprake is van premiedemping en slapers ook geen compensatie krijgen. Hiertoe kan de actuaaris aanvullend gevoeligheidsanalyses maken en gedeeltelijke decomposities van de grootste kwantitatieve effecten.¹ Zie ook de grafiek hieronder. Het lijkt een eenvoudig plaatje, maar vraagt toch wel de nodige uitleg van de actuaaris om de verschuiving te begrijpen. Zo wordt voorkomen dat het bestuur besluiten neemt op basis van onjuiste of verkeerd geïnterpreteerde informatie.

BESLUITVORMING – WEGING EN OORDEEL EVENWICHTIGE INVULLING

Op basis van de transitie-effecten kan het bestuur de evenwichtigheid van de transitie onderbouwen. Inzicht in de oorzaak van opvallende transitie-effecten en grote verschillen tussen deelnemersgroepen kan helpen om te onderbouwen dat geen sprake is van een onevenwichtig nadeel voor een specifieke groep.

Zo kunnen specifieke elementen uit de huidige of de nieuwe pensioenregeling een rol spelen in de verklaring van de transitie-effecten. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het loslaten van de premiedekkingsgraadeis of het aanpassen van fiscaal gemaximeerde (inhaal)indexaties in het huidige stelsel. In dat geval moet wel duidelijk zijn welk deel van de transitie-effecten aan welke element is toe te schrijven. De actuaaris heeft hier een rol bij het kwantificeren welk deel van de transitie-effecten veroorzaakt wordt door de verschillende specifieke regelings- of beleidskenmerken.

Uiteindelijk is het aan het bestuur om de verschillende transitie-effecten te wegen en tot een oordeel te komen. De actuaaris kan hierbij

een rol spelen door de samenhang tussen de verschillende kwantitatieve maatstaven en de relatieve impact daarvan nader te duiden.

Nadat het pensioenfonds het besluit tot invaren heeft genomen, wordt dit onverwijld gemeld aan DNB en dient het pensioenfonds een implementatieplan op te stellen en de invaarsjablonen van DNB in te vullen. Daarbij is een zorgvuldige vastlegging van de evenwichtigheidsbeoordeling, inclusief onderbouwing, noodzakelijk. Bij voorkeur gebeurt dit door de betrokken actuaaris.

Voorafgaand aan het opstellen van deze documenten zal de actuaaris ook namens het bestuur veelvuldig afstemmen met de verschillende sleutelfunctiehouders. De kans is groot dat de actuaaris daarbij een collega treft die de rol van actuaarief sleutelfunctiehouder vervult. In die rol is de actuaaris een kritische specialist die met kennis van zaken het bestuur aanzet om met de juiste informatie tot goed onderbouwde besluitvorming te komen.

Uiteindelijk is het aan DNB om de invaarmelding te beoordelen. Een belangrijk onderdeel daarbij zijn de expertsessies met DNB. Het is ons inziens cruciaal dat ook de actuaaris bij dergelijke sessies aanwezig is. Enerzijds om een aanvullende toelichting aan DNB te kunnen geven, anderzijds om direct vanuit DNB de eventuele opmerkingen te vernemen, zodat deze ook opgepakt kunnen worden.

BIJ DE AFSTEMMING MET DNB IS HET WENSELIJK DAT DE ACTUARIS DIRECT AANSLUIT

CONCLUSIE

Het bestuur heeft een zelfstandige verantwoordelijkheid om tot een oordeel te komen over de evenwichtigheid en de onderbouwing daarvan. De actuaaris kan het bestuur daarbij tijdens de verschillende stappen van het proces ondersteunen. Niet alleen met berekeningen van de transitie-effecten, maar ook met het uitvoeren van plausibiliteitscontroles, gevoeligheidsanalyses en/of andere aanvullende analyses en het kwantificeren van het effect van specifieke regelings- en beleidskenmerken. Daarnaast heeft de actuaaris een belangrijke rol in het duiden van de uitkomsten, het toelichten en verklaren van opvallende transitie-effecten, het duiden van de samenhang hiertussen en het vastleggen van alle bevindingen. Ook bij de afstemming met DNB is het wenselijk zo niet noodzakelijk dat de actuaaris direct aansluit.

Kortom, de actuaaris heeft verschillende rollen gedurende het Wtp-traject: modelleur van de transitie-effecten, illustrator door het leveren van (grafische) duidingen, adviseur bij het evenwichtigheidsraamwerk, ervaringsdeskundige die put uit andere cases, auteur van bepaalde delen van het implementatieplan en invaarsjabloon, monitor van de actuele situatie van het evenwichtigheidsraamwerk in de periode tot de transitiedatum en tot slot uitvoerder van plausibiliteitscontroles. En dan hebben wij nog niet eens de rol van de actuaaris als sleutelfunctiehouder actuaarief benoemd. Dit is vanzelfsprekend een andere positie.

Samengevat, het bestuur is verantwoordelijk, maar de actuaaris is gedurende het gehele traject onmisbaar om het bestuur te ondersteunen bij het proces van zorgvuldige onderbouwing en beoordeling van het evenwichtigheidsvraagstuk. ■

¹ – Een volledige decompositie van het kwantitatieve effect voor iedere maatstaf is niet verplicht. Decomposities kunnen bijdragen aan het inzicht in de transitie-effecten, maar zijn niet eenduidig vanwege de gevoeligheid voor de volgorde waarin tussenstappen worden genomen.